

ความเป็นมาของปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ

The Origin of the Republican Calendar

ดร.เฉลิมเกียรติ มินา¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ความเป็นมาของปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ เป็นเรื่องที่น่าสนใจ แต่ไม่มีใครเขียน อาจเป็นเพราะเป็นปฏิทินที่เลิกใช้ไปนาน 200 กว่าปีแล้ว เป็นความพยายามของมนุษย์ที่พยายามจะปลดอดีต คือวัฒนธรรมศาสนาคริสต์ออกไป แต่ในที่สุดก็ทำไม่สำเร็จ เพราะศาสนาคริสต์ฝังรกรากในฝรั่งเศสนานเกือบ 2 พันปี ยากที่จะละทิ้งเสียได้

Abstract

The article entitled: “The Origin of the Republican Calendar” is an interesting article. Nevertheless, if nobody had written before about that topic, it is probably because that calendar was abolished more than 200 years ago. The Republican Calendar was an attempt by the people to emancipate itself from the domination of the Christian culture. Finally, this attempt was not carried out successfully as Christianity has been deeply rooted in France for more than 2,000 years and it was therefore almost impossible to get away from that reference.

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรภาษาฝรั่งเศส คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

ภายหลังการปฏิวัติฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 ภารกิจสำคัญของฝ่ายปฏิวัติ คือ การขจัดอิทธิพลของพวกฐานันดรอภิสิทธิ์และสร้างสัญลักษณ์ของการปฏิวัติฝรั่งเศสที่แสดงอุดมการณ์ของความเป็นสาธารณรัฐ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดให้วันที่ 14 กรกฎาคมของทุกปีเป็นวันชาติฝรั่งเศส เพื่อรำลึกถึง เหตุการณ์การบุกทำลายคุกบาสตีล การใช้แถบสีสามสี (les cocades tricolores) ประกอบด้วยสีน้ำเงิน สีขาวและสีแดง เป็นสัญลักษณ์ของฝ่ายสาธารณรัฐ การใช้รูปปั้นมารีอาน (Marianne) เป็นสัญลักษณ์ของเทพีแห่งเสรีภาพ โดยนำชื่อมาจากชื่อของผู้หญิงสามัญชนว่า มารีอาน (Marie-Anne) รวมถึงการกำหนดให้เพลงลามาร์เซยแยส (la Marseillaise) ที่แต่งขึ้นเพื่อร้องปลุกใจกลุ่มทหารอาสาสมัครที่ต่อสู้กับศัตรูผู้รุกราน เป็นเพลงชาติของประเทศฝรั่งเศส ดูเหมือนว่าสัญลักษณ์เหล่านี้ไม่ได้สร้างปัญหาสำหรับผู้ที่ศึกษางานเขียนเกี่ยวกับการปฏิวัติฝรั่งเศส และระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ ยกเว้นแต่ปฏิทินที่ใช้ในช่วงเวลาดังกล่าว วันเดือนปีที่ อ้างถึงทั้งในงานเขียนทั้งภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาอื่นๆ มีชื่อเรียกที่ไม่เหมือนชื่อเรียกตามปฏิทินที่รู้จักกันทั่วไป ทำให้เข้าใจยาก ตัวอย่างเช่น การประหารชีวิตดองตง (Danton) ในวันที่ 16 เดือนพืชพันธุ์เกิดใหม่ ปีแห่งสาธารณรัฐปีที่ 2 (le 16 germinal an II) ซึ่งตรงกับวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1794 หรือการทำรัฐประหารของนโปเลียนในวันที่ 18 เดือนหนาวเหน็บหมอกลง ปีแห่งสาธารณรัฐปีที่ 8 (le 18 brumaire an VIII) ซึ่งตรงกับวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1799 ปฏิทินที่มีวันเดือนปีเปลี่ยนแปลงเหล่านี้คือปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ (le calendrier républicain) ทำให้จึงเรียกชื่อเดือน ชื่อปี เช่นนั้น ที่มาและรายละเอียดของปฏิทินจึงน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ 1 ตัวอย่างวันเดือนปีที่อ้างในงานเขียนประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส

วันที่ในปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ	วันที่ในปฏิทินเกรกอรี	เหตุการณ์สำคัญ
le 14 frimaire An II	4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1793	ประกาศจัดตั้งรัฐบาลปฏิวัติ
Le 16 germinal An II	5 มีนาคม ค.ศ. 1794	การประหารชีวิตดั่งตง
Le 9-10 thermidore An II	27-28 กรกฎาคม 1794	การจับกุมและประหารชีวิตโรเบสปีแยร์
18 brumaire An VIII	9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1799	การทำรัฐประหารของนโปเลียน
26 messidor An IX	15 กรกฎาคม ค.ศ. 1801	การลงนามสนธิสัญญาแกงออร์ดา
14 thermidore An X	2 สิงหาคม ค.ศ. 1802	นโปเลียนประกาศเป็นกงสุลตลอดชีพ
28 floréal An XII	18 พฤษภาคม ค.ศ. 1804	นโปเลียนสถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิ

ที่มาปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ

ระบบฐานันดรศักดิ์คตินาของฝรั่งเศสช่วงก่อนการปฏิวัติฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 3 ฐานันดร (les trois états) ประกอบด้วย ฐานันดรที่ 1 คือพวกพระหรือนักบวช (le clergé) ฐานันดรที่ 2 คือพวกขุนนาง (les noblesses) ส่วนพวกชนชั้นกลาง ชาวนา ชาวเมืองและคนยากจนทั่วไปเป็นฐานันดรที่ 3 (le Tiers État) ฐานันดรที่ 1 และ 2 เป็นฐานันดรอภิสิทธิ์ที่กุมอำนาจการปกครอง มีสิทธิพิเศษทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ต้องเสียภาษีใดๆ ฐานันดรที่ 3 เป็นฐานันดรไร้สิทธิ ต้องเสียภาษีและ มีสภาพความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น ถึงกับมีคำกล่าวที่แสดงสถานะของฐานันดร ทั้ง 3 ว่า

“พระรับใช้กษัตริย์ด้วยการสวดวิงวอน ขุนนางรับใช้กษัตริย์ด้วยการใช้ดาบ ส่วนฐานันดรที่ 3 รับใช้กษัตริย์ด้วยทรัพย์สินเงินทอง”

การปฏิวัติฝรั่งเศสไม่ได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐเท่านั้น แต่เป็นการล้มล้างสิ่งต่างๆ ที่เคยเป็นเครื่องมือของพวกฐานันดรอภิสิทธิ์และสถาปนาสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาแทนที่ ปฏิทินแห่งสาธารณรัฐถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ฝ่ายสาธารณรัฐจัดทำขึ้นเพื่อขจัดอิทธิพลของพวกฐานันดรอภิสิทธิ์

ปฏิทินที่ใช้กันก่อนการการปฏิวัติฝรั่งเศสคือปฏิทินเกรกอเรียนของศาสนาคริสต์ที่จัดทำขึ้นโดยสันตะปาปาเกรกอรีที่ 13 ในปี ค.ศ. 1582 หลังจากมีการปฏิวัติฝรั่งเศสแล้ว สภาแห่งชาติ (la Convention nationale) ได้มอบหมายให้คณะกรรมการเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณชนเป็นผู้ค้นคว้าและจัดทำปฏิทินขึ้นใหม่

คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญหลายฝ่าย ได้แก่ นักคณิตศาสตร์ชื่อ นายจีแบร์ รอมม์ (Gibert Romme) นักดาราศาสตร์ 3 คน ชื่อ นายลาลองด์ (Lalande), นายเดอลอมร์ (Delambre) และนายลาปลัส (Laplace) รวมทั้งกวีที่ชื่อ นายฟิลลิป ฟรองซัวส์ นาแซร์ ฟีบาร์ (Philippe François Nazaire Fabre) หรือที่คนทั่วไปรู้จักกันในนามของ ฟีบาร์ เด กล็องติน (Fabre d'Églantine) อันที่จริงกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในการจัดทำปฏิทินนี้คือ นายจีแบร์ รอมม์ และกลุ่มนักดาราศาสตร์เพราะต้องคิดและคำนวณเวลาให้เป็นระบบ แต่นายฟีบาร์ เด กล็องติน กลายเป็นคนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้จัดทำปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ มากกว่าคนอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากว่า เขาเป็นคนที่บัญญัติชื่อเดือนและวันขึ้นใหม่ทั้งหมด

คณะกรรมการเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณชนได้ส่งร่างกฎปฏิทินปฏิทินแห่งสาธารณรัฐให้สภาแห่งชาติพิจารณาและประกาศใช้ในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1793 โดยให้ถือเอาวันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1792 ซึ่งเป็นวันสถาปนาสาธารณรัฐเป็นวันเริ่มศักราชใหม่ของปฏิทินฉบับนี้

รายละเอียดของปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ

ปฏิทินแห่งสาธารณรัฐกำหนดระยะเวลาให้เป็นระบบเดียวกันและจำได้ง่าย มีการคำนวณเวลาโดยให้ช่วงหน่วยของเวลาเท่ากับ 10 กล่าวคือ 1 วัน มี 10 ชั่วโมง 1 ชั่วโมงมี 10 นาที 1 นาทีมี 10 วินาที

ในส่วนของสัปดาห์นั้นได้มีการยกเลิกสัปดาห์ที่มี 7 วัน หันไปใช้ระบบ 10 วัน หรือที่เรียกว่า ทศวาร (décade) แทน กล่าวคือหนึ่งเดือนมี 3 ทศวาร เรียกว่า ทศวารที่หนึ่ง ทศวารที่สอง และทศวารที่สาม

วันของทศวารทั้ง 10 วันจะมีชื่อเรียกโดยเรียงลำดับวันที่หนึ่งถึงวันที่สิบว่า แพร็งดี (primidi), ดูโอดี (duodi), ทรีดี (tridi), การ์ทีดี (quartidi), แก็งทีดี (quintidi), แซกซ์ทีดี (sextidi), แซพทีดี (septidi), อ็อกทีดี (octidi), โนนีดี (nonidi) และเดกาดี (décadi) ส่วนการบอกวันที่จะใช้ตัวเลขบอกลำดับที่ เช่นวันที่ 1 วันที่ 2 วันที่ 3 จนถึงวันที่ 30 ตัวอย่างเช่น วันที่ 1 ของเดือน จะเรียกว่า วันที่ 1 แพร็งดี ส่วนวันที่ 11 เรียกว่า วันที่ 11 แพร็งดี และวันที่ 21 ของเดือน เรียกว่า วันที่ 21 แพร็งดี

ตารางที่ 2 แสดงชื่อวันที่และวันของเดือน

ทศวารที่ 1	ทศวารที่ 2	ทศวารที่ 3
Le 1 primidi	Le 11 primidi	Le 21 primidi
วันที่ 1 แพร้งดี	วันที่ 11 แพร้งดี	วันที่ 21 แพร้งดี
Le 2 duodi	Le 12 duodi	Le 22 duodi
วันที่ 2 ดูโอดี	วันที่ 12 ดูโอดี	วันที่ 22 ดูโอดี
Le 3 tridi	Le 13 tridi	Le 23 tridi
วันที่ 3 ทรีดี	วันที่ 13 ทรีดี	วันที่ 23 ทรีดี
Le 4 quartidi	Le 14 quartidi	Le 24 quartidi
วันที่ 4 การ์ทีดี	วันที่ 14 การ์ทีดี	วันที่ 24 การ์ทีดี
Le 5 quintidi	Le 15 quintidi	Le 25 quintidi
วันที่ 5 แก็งทีดี	วันที่ 15 แก็งทีดี	วันที่ 25 แก็งทีดี
Le 6 sextidi	Le 16 sextidi	Le 26 sextidi
วันที่ 6 แซ็กซ์ทีดี	วันที่ 16 แซ็กซ์ทีดี	วันที่ 26 แซ็กซ์ทีดี
Le 7 septidi	Le 17 septidi	Le 27 septidi
วันที่ 7 แซ็ททีดี	วันที่ 17 แซ็ททีดี	วันที่ 27 แซ็ททีดี
Le 8 octidi	Le 18 octidi	Le 28 octidi
วันที่ 8 อ็อกทีดี	วันที่ 18 อ็อกทีดี	วันที่ 28 อ็อกทีดี
Le 9 nonidi	Le 19 nonidi	Le 29 nonidi
วันที่ 9 โนนีดี	วันที่ 19 โนนีดี	วันที่ 29 โนนีดี
Le 10 décade	Le 20 décade	Le 30 décade
วันที่ 10 เดกาดี	วันที่ 20 เดกาดี	วันที่ 30 เดกาดี

ปฏิทินกำหนดให้เดือนแต่ละเดือนมีจำนวนวัน 30 วันเท่ากัน โดยให้ 1 ปีมี 12 เดือน รวมเป็นจำนวน 360 วัน โดยไม่มีวันหยุดเสาร์อาทิตย์หรือวันหยุดอื่นๆ แต่จะมีวันหยุดตอนปลายปี 5 วัน รวมเป็น 365 วันต่อปี ในกรณีที่ปีเป็นปีอธิกสุรทินจะเพิ่มวันหยุดอีก 1 วัน เป็นวันที่ 6 รวมเป็น 366 วัน

วันที่เพิ่มตอนท้ายปี 5 วันในปีปกติ หรือ 6 วันในปีอธิกสุรทินถือเป็นวันหยุดเพื่อเฉลิมฉลองการปฏิวัติฝรั่งเศสและระบอบสาธารณรัฐ โดยเรียกชื่อ

วันหยุดทั้ง 5 วัน หรือ 6 วันนี้ว่า เลขของกุโลติดีส์ (les sans-culottides) เพื่อเป็นเกียรติแก่พวก เลขของกุลลือตส์ (les sans-culottes) หรือพวกที่ไม่ได้ใส่กางเกงขาสั้น ซึ่งก็คือกลุ่มคนยากจนและชาวเมืองที่เป็นกำลังสำคัญในการปฏิวัติฝรั่งเศส ในสมัยนั้นพวกขุนนางและเศรษฐีนิยมใส่กางเกงขาสั้นรัดรูปและถุงเท้ายาว ส่วนคนยากจนไม่มีเงินซื้อกางเกงสั้น ต้องใส่แต่กางเกงขายาว จึงถูกเรียกอย่างดูหมิ่นดูแคลนว่า พวกที่ไม่ได้ใส่กางเกงขาสั้น

วันที่เพิ่มเติมช่วงทำยาปี 5 วัน หรือ 6 วันจะมีชื่อเรียกแต่ละวันแตกต่างกันดังนี้ วันที่ 1 เรียกว่าวันเฉลิมฉลองคุณงามความดี (la Fête de la Vertu) วันที่ 2 เรียกว่าวันเฉลิมฉลองอัจฉริยภาพ (la Fête de la Génie) วันที่ 3 เรียกว่าวันเฉลิมฉลองแรงงาน (la Fête du Travail) วันที่ 4 เรียกว่าวันเฉลิมฉลองความคิดเห็น (la Fête de l'Opinion) วันที่ 5 เรียกว่าวันเฉลิมฉลองรางวัลตอบแทน (la Fête des Récompenses) ส่วนวันที่ 6 ซึ่งเป็นวันที่เพิ่มเข้ามาสำหรับป้อธิกสูรทิน เรียกว่าวันเฉลิมฉลองการปฏิวัติ (la Fête de la Révolution)

นอกจากนี้ยังมีการตั้งชื่อเดือนตามฤดูกาล โดยฤดูกาลหนึ่งๆ มี 3 เดือน ฤดูใบไม้ร่วง ประกอบด้วยเดือนวองเดมีแยร์ vendémiaire (อุ้งนูนออกให้เก็บ : 22 ก.ย. - 21 ต.ค.) เดือนบรูแมร์ brumaire (หนาวเหน็บหมอกกลอง : 22 ต.ค. - 20 พ.ย.) เดือนฟรีแมร์ frimaire (น้ำจับแข็งคงยอดไม้ : 21 พ.ย. - 20 ธ.ค.)

ฤดูหนาวประกอบด้วยเดือนนีโวซ์ nivôse (เหมันต์เยือก : 21 ธ.ค. - 19 ม.ค.) เดือนปลูว์โยซ์ pluviôse (เดือนแห่งฝน : 20 ม.ค. - 18 ก.พ.) เดือนวองโตซ์ ventôse (ลมบนสะบัด : 19 ก.พ. - 20 มี.ค.)

ฤดูใบไม้ผลิประกอบด้วยเดือนแซมีนัล germinal (พืชพันธุ์เกิดใหม่ : 21 มี.ค. - 19 เม.ย.) เดือนโฟลเรอัล floréal (ดอกไม้บานสะพรั่ง : 20 เม.ย. - 19 พ.ค.) เดือนแพร์รียัล prairial (ทุ่งหญ้าเขียว : 20 พ.ค. - 18 มิ.ย.)

ฤดูร้อนประกอบด้วยเดือนเมซซิดอร์ messidor (เก็บเกี่ยวพืชผล : 19 มิ.ย. - 18 ก.ค.) เดือนแตรมีดอร์ thermidor (ทนร้อนคิมหันต์ : 19 ก.ค. - 17 ส.ค.) เดือนฟรุคติดอร์ fructidor (วันเวลาแห่งผลไม้ : 18 ส.ค. - 16 ก.ย.)

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดของฤดู ชื่อเดือนและวันที่

Automne (ฤดูใบไม้ร่วง) 22 ก.ย. - 21 ต.ค.	vendémiaire (อุ้งนอออกให้เก็บ) 22 ต.ค. - 20 พ.ย.	Brumaire (หนาวเหน็บหมอกกลอง) 21 พ.ย. - 20 ธ.ค.	frimaire (น้ำจับแข็งคงยอดไม้) 21 ธ.ค. - 20 ม.ค.
Hiver (ฤดูหนาว)	nivôse (หิมันต์เยื่อน) 21 ธ.ค. - 19 ม.ค.	Pluviôse (เดือนแห่งฝน) 20 ม.ค. - 18 ก.พ.	Ventôse (ลมบนสะบัด) 19 ก.พ. - 20 มี.ค.
Printemps (ฤดูใบไม้ผลิ)	germinal (พืชพันธุ์เกิดใหม่) 21 มี.ค. - 19 เม.ย.	Floréal (ดอกไม้บานสะพรั่ง) 20 เม.ย. - 19 พ.ค.	Prairial (ทุ่งทุ่งซี้) 20 พ.ค. - 18 มิ.ย.
Été (ฤดูร้อน)	messidor (เก็บเกี่ยวพืชผล) 19 มิ.ย. - 18 ก.ค.	thermidor (ทนร้อนคิมหันต์) 19 ก.ค. - 17 ส.ค.	Fructidor (วันเวลาแห่งผลไม้) 18 ส.ค. - 16 ก.ย.
วันหยุดปลายปีอีก 5 วัน หรือ 6 วัน (ในกรณีที่เป็นปีอธิกสุรทิน)			

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดของฤดู ชื่อเดือนและวันที่ (ต่อ)

17 กันยายน เป็นวันเฉลิมฉลองคุณงามความดี
18 กันยายน เป็นวันเฉลิมฉลองอัจฉริยภาพ
19 กันยายน เป็นวันเฉลิมฉลองแรงงาน
20 กันยายน เป็นวันเฉลิมฉลองความคิดเห็น
21 กันยายน เป็นวันเฉลิมฉลองรางวัลตอบแทน
22 กันยายน เป็นวันเฉลิมฉลองการปฏิวัติ (ในกรณีที่เป็นปีอธิกสุรทิน)

การเริ่มปีของปฏิทินแห่งสาธารณรัฐจะใช้การสังเกตช่วงเวลาซึ่งตรงกับศารทวิษุวัต (l'équinoxe d'automne) คือเป็นเวลาในฤดูใบไม้ร่วงที่ดวงอาทิตย์โคจรรอบเส้นศูนย์สูตร ทำให้เวลากลางวันเท่ากับเวลากลางคืนในเขตซีกโลกเหนือ โดยปีแรกของสาธารณรัฐเริ่มตั้งแต่วันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1792 การกำหนดวันแรกของแต่ละปีไม่ได้กำหนดไว้ตายตัวว่าต้องเป็นวันที่ 22 กันยายนเสมอไป อาจจะเป็นวันที่ 22, 23 หรือ 24 กันยายน ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาของศารทวิษุวัตที่หมุนเวียนเปลี่ยนไป

การเริ่มนับปีให้เริ่มตั้งแต่ปีที่ 1, 2, 3 จนถึงปีที่ 14 โดยเขียนเป็นเลขโรมันว่า An I, An II, An III. An IV, An V, An VI, An VII, An VIII, An IX, An X, An XI, An XII, An XIII, An XIV สำหรับป็อริกิสูรินั้น สภาแห่งชาติมีความเห็นควรจัดให้ทุกๆ 4 ปีเป็นป็อริกิสูรินเพื่อให้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่หมุนเวียนของศารทวิษุวัต ซึ่งได้กำหนดให้ปีที่ 3 ปีที่ 7 และปีที่ 11 เป็นป็อริกิสูริน

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบวันแรกและวันสุดท้ายของปีระหว่างปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ กับปฏิทินเกรกอรี (ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน อนุงนอกให้เก็บ ถึง วันเฉลิมฉลองรางวัลตอบแทน ยกเว้นปีที่ 3, 7 และ 11 เป็นป็อริกิสูริน วันสุดท้ายคือวันเฉลิมฉลองการปฏิวัติ)

วันเดือนปีของปฏิทินแห่งสาธารณรัฐ	วันเดือนปีของปฏิทินเกรกอรี
1 ^{er} vendémiaire An I - la Fête des Récompenses An I	ปีที่ 1 22 ก.ย.1792 - 21 ก.ย.1793
1 ^{er} vendémiaire An II - la Fête des Récompenses An II	ปีที่ 2 22 ก.ย.1793 - 21 ก.ย.1794
1 ^{er} vendémiaire An III - la Fête de la Révolution An III	ปีที่ 3 22 ก.ย.1794 - 22 ก.ย.1795
1 ^{er} vendémiaire An IV- la Fête des Récompenses An IV	ปีที่ 4 23 ก.ย.1795 - 21 ก.ย.1796
1 ^{er} vendémiaire An V- la Fête des Récompenses An V	ปีที่ 5 22 ก.ย.1796 - 21 ก.ย.1797
1 ^{er} vendémiaire An VI - la Fête des Récompenses An VI	ปีที่ 6 22 ก.ย.1797 - 21 ก.ย.1798
1 ^{er} vendémiaire An VII - la Fête de la Révolution An VII	ปีที่ 7 22 ก.ย.1798 - 22 ก.ย.1799
1 ^{er} vendémiaire An VIII - la Fête des Récompenses An VIII	ปีที่ 8 23 ก.ย.1799 - 22 ก.ย.1800
1 ^{er} vendémiaire An IX - la Fête des Récompenses An IX	ปีที่ 9 23 ก.ย.1800 - 22 ก.ย.1801
1 ^{er} vendémiaire An X - la Fête des Récompenses An X	ปีที่ 10 23 ก.ย.1801 - 22 ก.ย.1802
1 ^{er} vendémiaire An XI - la Fête de la Révolution An XI	ปีที่ 11 23 ก.ย.1802 - 23 ก.ย.1803
Le 1 ^{er} vendémiaire An XII - la Fête des Récompenses An XIII	ปีที่ 12 24 ก.ย.1803 - 21 ก.ย.1804
Le 1 ^{er} vendémiaire An XIII - la Fête des Récompenses An XIII	ปีที่ 13 23 ก.ย.1804 - 22 ก.ย.1805
Le 1 ^{er} vendémiaire An XIV - le 10 nivôse An XIV	ปีที่ 14 23 ก.ย.1805 - 31 ธ.ค.1805

ปฏิทินแห่งสาธารณรัฐฉบับติดดิน

ปฏิทินแห่งสาธารณรัฐมีลักษณะ “ติดดิน” เพราะมีการตั้งชื่อวันและเดือนให้มีกลิ่นอายของธรรมชาติ ตรงตามฤดูกาลและเกี่ยวข้องกับชีวิตสามัญชนและการเกษตรกรรม นายฟาบร์ เด กัลียงตีน (Fabre d'Églantine) ซึ่งเป็นทั้งกวี

และนักแสดงละคร ได้อธิบายการตั้งชื่อเดือนว่าต้องการให้ความหมายของคำศัพท์ และเสียงสัมผัสของคำมีความสอดคล้องกัน โดยให้มีเสียงลงท้ายคำเหมือนกัน ชื่อเดือนของฤดูใบไม้ร่วงมีน้ำเสียงต่ำลงท้ายด้วย -aire ชื่อเดือนของฤดูหนาวมีน้ำเสียงหนักแน่นลงท้ายด้วย -ôse ชื่อเดือนของฤดูใบไม้ผลิมีน้ำเสียงร่าเริงลงท้ายด้วย -al ชื่อเดือนของฤดูร้อนมีน้ำเสียงกวางลงท้ายด้วย -idor

สำหรับการตั้งชื่อวัน มีการยกเลิกชื่อวันที่อ้างอิงกับศาสนาไม่มีการกล่าวถึงวันสำคัญทางศาสนา ชื่อนักบุญประจำวันต่างๆ ถูกแทนที่ ด้วยชื่อของพืช ผัก ผลไม้ สัตว์เลี้ยง สถานที่แบบธรรมชาติ เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน และเครื่องมือทางการเกษตร

ตารางที่ 5 แสดงตัวอย่างการเช่นตั้งชื่อวันประจำเดือน Vendémiaire (22 ก.ย. - 21 ต.ค.)

วันที่ 1 ชื่อ Ravin (หุบเขาลึก)	วันที่ 16 ชื่อ Belle de nuit (ดอกราตรี)
วันที่ 2 ชื่อ Safran (หญ้าฝรั่ง)	วันที่ 17 ชื่อ Citrouille (ฟักเขียว)
วันที่ 3 ชื่อ Châtaigne (ลูกเกาลัด)	วันที่ 18 ชื่อ Sarrasin (ข้าวสาลีดำ)
วันที่ 4 ชื่อ Colchique (ผักกอลซีก)	วันที่ 19 ชื่อ Tournesol (ดอกทานตะวัน)
วันที่ 5 ชื่อ Cheval (ม้า)	วันที่ 20 ชื่อ Pressoir (ที่คั้นผลไม้)
วันที่ 6 ชื่อ Balsamine (ต้นเนียน)	วันที่ 21 ชื่อ Chanvre (ต้นป่าน)
วันที่ 7 ชื่อ Carotte (หัวแครอท)	วันที่ 22 ชื่อ Pêche (ลูกพีช)
วันที่ 8 ชื่อ Amarante (ต้นหงอนไก่)	วันที่ 23 ชื่อ Navet (หัวไชเท้า)
วันที่ 9 ชื่อ Panais (ผักป้านส์)	วันที่ 24 ชื่อ Amarillis (ดอกอะมาริลลิส)
วันที่ 10 ชื่อ Cuve (ถังไม้หมักเหล้าองุ่น)	วันที่ 25 ชื่อ Boeuf (วัวตัวผู้)
วันที่ 11 ชื่อ Pomme de terre (มันฝรั่ง)	วันที่ 26 ชื่อ Aubergine (มะเขือยาว)
วันที่ 12 ชื่อ Immortelle (ดอกบานไม่รู้โรย)	วันที่ 27 ชื่อ Piment (พริกชี้ฟ้า)
วันที่ 13 ชื่อ Potiron (ฟักทอง)	วันที่ 28 ชื่อ Tomate (มะเขือเทศ)
วันที่ 14 ชื่อ Réséda (ดอกเรซีดา)	วันที่ 29 ชื่อ Orge (ข้าวบาร์เลย์)
วันที่ 15 ชื่อ Ane (ลา)	วันที่ 30 ชื่อ Tonneau (ถังไม้)

บทสรุป : อวสานของปฏิทิน

ปฏิทินแห่งสาธารณรัฐได้รับการประกาศใช้ครั้งแรกในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1793 โดยให้มีผลบังคับใช้ย้อนหลังตั้งแต่วันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1792 ซึ่งเป็นวันสถาปนาสาธารณรัฐขึ้นเป็นครั้งแรก ปฏิทินมีอายุงานเพียง 14 ปี โดยจักรพรรดิโนโปเลียนได้ประกาศยกเลิกการใช้ปฏิทินในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1805 สาเหตุของการเลิกใช้ปฏิทินเกิดจากความไม่เหมาะสมของตัวปฏิทินและความขัดแย้งกับแบบแผนชีวิตของประชาชนที่ผูกพันกับศาสนจักร ปฏิทินได้ถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างอุดมการณ์ของสาธารณรัฐในช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ต่อมาเมื่อโนโปเลียนได้สถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิและสร้างระบอบการปกครองแบบจักรวรรดิขึ้นใหม่ ปฏิทินแห่งสาธารณรัฐที่ถูกใช้เพื่อขจัดอิทธิพลของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชและศาสนาจักรเริ่มหมดคุณค่าลง กอปรกับตัวปฏิทินไม่มีความสอดคล้องในเรื่องของเวลา มีการกำหนดให้วันแรกของปีตรงกับช่วงเวลาของศารทวิษุวัตที่หมุนเวียนทุกปี ซึ่งอาจตรงกับวันที่ 22, 23 หรือ 24 เดือนกันยายน แต่คณะผู้จัดทำปฏิทินได้กำหนดไว้อย่างตายตัวว่าให้ทุกๆ 4 ปี เป็นปีอธิกสุรทิน ต้องเพิ่มวันอีก 1 วันเพื่อเฉลิมฉลองการปฏิวัติฝรั่งเศส โดยเริ่มตั้งแต่ ปีที่ 3 (ค.ศ. 1794 -1795) ซึ่งในช่วงเวลานั้นพวกนิยมกษัตริย์เริ่มต่อต้านฝ่ายสาธารณรัฐมากขึ้น ฝ่ายสาธารณรัฐต้องการเพิ่มวันฉลองการปฏิวัติเพื่อปลุกระดมอุดมการณ์ของสาธารณรัฐ ทำให้วันเวลาไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งถ้าจะทำให้ถูกต้องควรกำหนดให้มีปีอธิกสุรทินตามวงจรของศารทวิษุวัต นอกจากนี้คณะผู้จัดทำปฏิทินลืมนึกถึงบรรดาเมืองอาณานิคมอื่นๆ ที่ไม่ได้มีภูมิอากาศแบบเดียวกับประเทศฝรั่งเศส บรรดาเมืองอาณานิคมเหล่านั้นต้องใช้ชื่อเดือน vendémiaire (องุ่นออกให้เก็บ) ทั้ๆ ที่ไม่มีองุ่นให้เก็บ

ส่วนความขัดแย้งกับแบบแผนชีวิตของประชาชนที่ผูกพันกับศาสนจักรนั้น มีการตั้งชื่อวันและเดือนโดยใช้คำศัพท์สามัญที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ แทนชื่อของนักบุญประจำวันต่างๆ นอกจากนี้ยังให้มีการยกเลิกวันอาทิตย์และวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันคริสต์มาสหรือวันอีสเตอร์ ประชาชนไม่สามารถไปร่วมพิธีกรรมที่โบสถ์หรือจัดงานรื่นเริงเฉลิมฉลองได้ สิ่งนี้สร้างความไม่พอใจให้กับประชาชน

เป็นอย่างมาก ก่อปรกั้บมีเหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการกลับมามีอำนาจของศาสนจักรอีกครั้งหนึ่ง คือการทำสนธิสัญญาเลอองกอร์ดา (le Concordat) ในวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 1801 ซึ่งจักรพรรดินโปเลียนได้บรรลุข้อตกลงกับองค์สันตะปาปาปีที่ 7 (Pie VII) กำหนดให้ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเป็นศาสนาประจำชาติ รัฐบาลเป็นผู้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลศาสนกิจโดยมีสันตะปาปาเป็นผู้อนุมัติและรัฐบาลเป็นผู้จ่ายเงินเดือน มีอัครสังฆราชเป็นที่ยอมรับจากฝ่ายรัฐบาล ประชาชนเริ่มไม่เห็นด้วยกับกรอบกำหนดของปฏิทินแห่งสาธารณรัฐมากขึ้น อวสานของปฏิทินจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

แม้ว่าปฏิทินแห่งสาธารณรัฐจะมีอายุสั้น และคนฝรั่งเศสบางคนกล่าวอย่างติดตลกว่า ถ้ามีการปฏิทินแห่งสาธารณรัฐมาจนถึงปัจจุบัน ลูกหลานของเราคงมีชื่อว่า นายคันไถหรือนางสาวแตงกวาแทนชื่อที่ตั้งตามชื่อนักบุญว่า ฌ็อง-มิแชล (Jean-Michel) หรือคาเธอริน (Catherine) อย่างไรก็ตามปฏิทินแห่งสาธารณรัฐได้สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการที่สอดคล้องระหว่างวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ และความพยายามในการจัดระเบียบแบบแผนชีวิตของพลเมืองแห่งสาธารณรัฐให้หลุดพ้นจากอิทธิพลของพวกฐานันดรอภิสิทธิ์ นับเป็นอนุสรณ์ทางประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสที่น่าศึกษา นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับปฏิทินแห่งสาธารณรัฐจะทำให้สามารถเข้าใจวันเวลาที่ระบุไว้ในงานเขียนเกี่ยวกับการปฏิวัติฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **วันวาร กาลเวลา แลนานาศักราช**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- มหาวิทยาลัยศรีอยุธยา. (2542). **ประวัติศาสตร์โลกยุคใกล้**. (อรุณ โรจนสันติ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สุภาพใจ.
- BELY, L. (2009). **Histoire de France illustrée**. Paris: Edition Jean-Paul Gisserot.
- COLIGNON, J.-P. (2008). **Curiosites et enigmes de l'histoire de France**. Paris: Editions France Loisirs.

GARREAU, O., LEGRAND, D. (1988). **La Révolution française en 100 questions.** Paris: CI? International.

ISAAC, J., ALBA, A. et POUTHAS, C.H. (1955). **L'Époque révolutionnaire 1789-1851.** Paris: Hachette.

JULAUD, J.-J. (2009). **Histoire de France pour les nuls.** Paris: Editions First.

LANEYRIE-DADEN, N. (1996). **Mémoire de la France.** Paris: Larousse.

MATHIEX, J. (1996). **Histoire de France.** Paris: Hachette.